

از پسوندهای صفت‌ساز می‌توان نمونه‌های زیر را نام برد :

نَ نده : (گوینده، رونده) ه : (گذشته)

ا : (گویا، زیبا) ان : (روان، گویان، پریشان)

ار : (خریدار، دادار) ی : (تهرانی، خاکی، رفتنی)

گار : (آموزگار، کردگار) گین : (شرمگین، سهمگین، غمگین)

و : (اخمو، شکمو، ریشو) وش : (ماهوش، پریش)

آسا : (غول‌آسا، حورآسا) سار : (شرمسار)

وار : (امیدوار) آگین : (زهرآگین)

ناک : (غمناک، دردناک، خطرناک، سوزناک، نمناک، خشمناک، ترسناک، اسفناک)

(ب) در این قسمت به ترکیب‌ها و اصطلاحاتی که با دست ساخته شده، اشاره گردیده است.

مثال‌های دیگر عبارت‌اند از :

دست بالای دست بسیار است و دست از پا درازتر.

نکته‌ها

اقسام فعل از حیث زمان : فعل از نظر زمان به سه گونه‌ی گذشته، حال و آینده تقسیم می‌شود.

هریک از این زمان‌ها نیز دارای گونه‌هایی هستند که به ترتیب می‌آید :

فعل ماضی ساده فعلی است که از نظر ساخت، به زمان گذشته دلالت دارد ؛ مثل «رفت» که یک

بار در گذشته انجام گرفته و تمام شده است. این گونه صیغه‌ها را ماضی مطلق یا ماضی ساده گویند.

با واژه‌ی «می‌رفتند»، فعلی بیان می‌شود که در زمان گذشته انجام گرفته اما وقوع آن مدتی دوام

داشته یا تکرار شده است. در فعل «ایستاده بود» از فعلی خبر می‌دهیم که بیش از واقع شدن فعل

گذشته‌ی دیگری انجام گرفته است که این صیغه‌ی ماضی بعید است. فعل‌هایی که به زمان گذشته

دلالت می‌کنند بر شش نوع‌اند : ۱. ماضی مطلق ؛ ۲. ماضی استمراری ؛ ۳. ماضی نقلی ؛ ۴. ماضی

بعید ؛ ۵. ماضی التزامی ؛ ۶. ماضی مستمر.

ساختمان فعل‌های گذشته :

گذشته‌ی ساده : بُن ماضی + شناسه‌ها : مثال : رفت (بن)، م (شناسه)

گذشته‌ی نقلی ← بن ماضی + ه + ام - ای - است - ایم - اید - اند ؛ مثال رفت + ه +

است ← رفته است

گذشته‌ی بعید ← بن ماضی + ه + بود + شناسه‌ها : مثال : رفت + ه + بود + م ←

رفته بودم

گذشته‌ی التزامی ← بن ماضی + ه + باش + شناسه‌ها : مثال : رفت + ه + باش + م
← رفته باشم

گذشته‌ی مستمر ← فعل کمکی (داشت) + شناسه + گذشته‌ی استمراری : مثال : داشتم +
می + رفت + م ← داشتم می‌رفتم

گذشته‌ی استمراری ← می + گذشته‌ی ساده ← می‌رفتم، می‌دیدید

در پاسخ‌های قسمت ب، نکته‌ها به ترتیب عبارت‌اند از :

می‌رفت - دیده بودم - می‌کرد - پایین می‌رفتند، رفته بودند، رفتند

گفت و شنود

در این قسمت بهتر است گروه‌ها قبل از پاسخ، به بحث پردازند و نتیجه را بیان کنند تا پاسخ‌ها کامل باشد.

پاسخ سؤال ۱.

(الف) در هنگام شستن ظرف و لباس و میوه و سبزی.

(ب) در هنگام شست‌وشوی اتومبیل و دوچرخه و حیاط منزل.

(پ) در هنگام خرابی شیر آب.

(ت) در هنگام استحمام.

پاسخ سؤال ۲. هنگامی که بیش از حد لزوم از آب استفاده می‌کنیم، اسراف کرده‌ایم؛ اما در

صورت استفاده‌ی درست و مناسب، به قدر کافی آب مصرف کرده‌ایم.

پاسخ سؤال ۳. این تصاویر، نگرش درست استفاده کردن از آب را به وجود می‌آورد و راه‌های

جلوگیری از اسراف آب را گوشزد می‌کند.

فعالیت‌های ویژه

۱. این قسمت برای جلب توجه دانش‌آموز به شناسنامه‌ی کتابی است که مطالعه می‌کند، زیرا

آشنایی با نویسنده و خصوصیات کتاب مهم است.

۲. این قسمت به تشخیص قهرمانان داستان و نیز به بالا بردن تمرکز و دقت و تجزیه و تحلیل

دانش‌آموز در هنگام مطالعه کمک می‌کند. البته در صورتی که کتاب داستانی باشد، قهرمان هم دارد.

۳. خاصیت جان‌دار پنداری اشیا، کمکی برای بیان احساسات است و موجب تفکر خلاق می‌گردد.

با هم بخوانیم

این شعر به اهمیت کار و تلاش در زندگی اشاره دارد و موجب پرورش مهارت استدلال و نتیجه‌گیری می‌شود. شعر از محمدتقی بهار است. او در سال ۱۳۰۴ هجری قمری در مشهد به دنیا آمد. از آثار این شاعر بزرگ تاریخ احزاب سیاسی، سبک‌شناسی یا تاریخ تطور نثر فارسی، تاریخ تطور نظم فارسی، تصحیح تاریخ بلعمی و تصحیح تاریخ سیستان است. اهداف شعر در شعرهای قبلی ذکر شده است.

ب) بنویسیم

پاسخ سؤالات ۱ و ۲ و ۳ و ۴ به عهده‌ی دانش‌آموزان است.
۵. پاسخ پیشنهادی:

هم معنی	مخالف	کلمه
چیزی را بیش از اندازه‌ی نیاز مصرف کردن	صرفه‌جویی	اسراف
هر چیزی را در سر جای خود قرار دادن	به هم ریخته	مرتّب
بریدن، جدا کردن	وصل	قطع
توانایی انجام دادن کار، توانستن، توانایی داشتن	ضعف	قدرت

۶. این قسمت موجب مشاهده‌ی دقیق و تشخیص کلمات مرتبط به هم می‌گردد.

۷. پاسخ این تمرین به عهده‌ی دانش‌آموزان است.

۸. این تمرین موجب تقویت مهارت پیش‌بینی و آینده‌نگری در دانش‌آموزان می‌گردد و پاسخ‌های پیشنهادی عبارت‌اند از: کمبود آب پیدا می‌کنیم. به خشک‌سالی و قحطی دچار می‌شویم. بهداشت بدن رعایت نمی‌شود و... .

۹. پاسخ این تمرین به عهده‌ی دانش‌آموزان است.

۱۰. پاسخ جدول

۸. یاد نیک

۱. صابون

۹. هسته

۲. رها

۱۰. نانواها	۳. فرب
۱۱. روستا	۴. هادی
۱۲. آب	۵. جهان پهلوان
۱۳. سازمان آتش نشانی	۶. وصل
۱۴. تماشا	۷. یادگاری

درس آزاد

درس: یازدهم	عنوان درس: ابن سینا
تجزیه و تحلیل	۱. آشنایی با مشاهیر بزرگ علم و دانش.
	۲. ایجاد نگرش و علاقه نسبت به دانش و دانشمندان.
	۳. شناخت ابوعلی سینا به عنوان یک دانشمند مشهور ایرانی.
	۴. پرورش قوه‌ی کنجکاوی و کاوش و تحقیق.
	۵. آشنایی با نکات زبانی (شبه‌پسونده‌ها - کلمات متشابه - فعل لازم و متعدی - مخفف در شعر)
	۶. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید واژه‌ها
—	—	اجرای یکی از داستان‌های درس به صورت نمایش.	—	فعل لازم و متعدی - مخفف	ابن سینا - هیجان - انتظار - فرصتی - اطلاعاتی - هزاره‌ی ابن سینا - مراسم - دانشمند - پزشک مشهور - آرامگاهش - همدان - تحقیق - کتاب‌خانه - مراجعه - اقوام - مرتب - تهیه - برگه - سراغ - اعضای گروه - ابوعلی سینا

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
<ul style="list-style-type: none"> - کامل کن - نگارش توصیفی - تصویرنویسی - بندنویسی - جمله‌سازی - داستان‌نویسی - جدول - خلاصه‌نویسی 	<ul style="list-style-type: none"> واژه‌آموزی: - شبه‌پسوند زاده - کلمات متشابه (حیات - حیاط) نکته: فعل لازم و متعدی - مخفف یا کلمات شکسته در شعر گفت و شنود: - معرفی کارهای ابوعلی سینا. - تقویت روحیه‌ی علاقه‌مندی به کتاب و کتاب‌خوانی. فعالیت‌های ویژه: - شناخت بیشتر دانشمندان. - ارزش‌گذاری به کارهای برجسته‌ی دانشمندان. - تقویت مهارت‌های شفاهی. - تقویت مهارت ایفای نقش.

الف) بخوانیم

متن درس

در این درس، به معرفی یکی از مشاهیر بزرگ علم و دانش ایران پرداخته‌ایم و در ضمن آن، چگونگی کار با درس‌های آزاد کتاب‌های فارسی هم مورد بررسی قرار گرفته است. همکاران محترم ضمن تدریس این درس و معرفی این دانشمند مشهور ایرانی می‌توانند خود و دانش‌آموزان را برای تأمین درس آزاد آتی آماده کنند. در درس، اهمیت تفکر قبل از شروع کارهای تحقیقی مورد اشاره قرار گرفته که لازمه‌ی ارائه‌ی یک کار مطلوب است.

خوب فکر کردن، خوب شروع کردن، با پشتکار ادامه دادن و خوب نتیجه‌گیری کردن، مقدمه و مؤخره‌ی یک تحقیق است.

آموزگار که با دقت به حرف‌های فریده...

بر شنیدن با دقت در گفته‌های دیگران، تأکید شده است و زمینه‌ی مناسب برای فهمیدن منظور گوینده را بیان می‌دارد. شما می‌توانید برای اطلاعاتی که به دست می‌آورید، «برگه» تهیه کنید. توضیح و اجرای چگونگی تهیه‌ی برگه یا فیش در کلاس مطلوب به نظر می‌رسد.

واژه‌آموزی

الف) پاسخ پیشنهادی :

خواهرزاده – فرزند عمو – برادرزاده یعنی فرزند برادر

ب) در این قسمت، به توانایی تمیز کلمات هم‌آوا، با دقت به معنا، اشاره شده است.

حیات : صحن خانه، قسمتی از خانه که سقف ندارد.

اساس : پایه و بنیان. خار : تیغ عرض : پهنا، خلاف طول.

کلمات دیگری که می‌توان نام برد عبارت‌اند از :

غزا : جنگ		
قضا : داوری	سد : مانع	سیف : شمشیر
غذا : خوراک	صد : عدد ریاضی	صیف : تابستان
**	**	**
قالب : اندازه	خویش : خود، خویشاوند	گذاردن : قرار دادن
غالب : چیره، غلبه	خیش : گاوآهن	گزاردن : انجام دادن
**	**	**

نکته‌ها:

— سعید آمد

— سعید کتاب را آورد

فعلی که بی‌مفعول معنی جمله را تمام کند یا به مفعول نیازی نداشته باشد، فعل ناگذر نامیده می‌شود؛ مانند «آمد» در جمله‌ی بالا و مانند رفت و برخاست و نشست در جمله‌های زیر: هم‌رفت، هیاهو برخاست، علی نشست.

فعلی که بی‌مفعول، معنی خود را تمام نمی‌کند یا فعلی که به مفعول نیاز دارد تا معنی خود را تمام کند و از فاعل به مفعول برسد، فعل گذرا نامیده می‌شود؛ مانند «آورد» در جمله‌ی بالا و نوشت و کاشت: سرین نامه را نوشت.

برخی از فعل‌های ناگذر را با افزودن «اندن» یا «انیدن» به بن مضارع آن‌ها، گذرا می‌کنند.

خواب (بن مضارع از خوابیدن) + اندن — خوابانیدن

لرز (بن مضارع از لرزیدن) + انیدن — لرزانیدن

ب) در شعر رسمی یا عام، علاوه بر تغییر جا و کاهش و افزایش کلمات، به کلمات شکسته‌ی بسیاری برمی‌خوریم که دلیل شکستن آن‌ها در اکثر موارد ایجاد وزن است. با وجود شکسته شدن، بعضی کلمات معنی خود را زود القا می‌کنند و کودک بدون این که آگاهی قبلی داشته باشد، می‌تواند کلمه‌ی درست را به ذهن بیاورد؛ مثل کلمه‌ی سیه (سیاه)، ناگه (ناگاه)، کنون (اکنون) و... اما بعضی کلمات با شکسته شدن مبهم یا ناخوش‌آیند می‌شوند یا در یک ترکیب به صورت کلمه‌ای به معنای دیگر درمی‌آیند. مثل کلمات ار (اگر)، ور (واگر)، کاین (که این)، کو (که او)، زین (از این)، و را (او را)، چنو (چون او، مانند او)، کت (که ترا)، کش (که او را)، کم (که مرا)، بد (بود) و... .

گفت و شنود

پاسخ‌ها به عهده‌ی دانش‌آموز است.

فعالیت‌های ویژه

۱. اجرای نمایش داستان درس

۲. مطالعه‌ی زندگی و کارهای دانشمندان باعث افزایش نیروی پشتکار و خلاقیت در افراد

می‌گردد. به همین سبب، معلم باید خواندن این متن را توصیه کند.

ب) بنویسیم

۱. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۲. مصیبت = سختی و رنج، اندوه
بالین = بستر، بالش، آنچه که در هنگام خواب بر آن تکیه دهند.
معالجه = علاج کردن، درمان کردن.
۳. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است که موجب پرورش قوه‌ی تخیل وی می‌گردد.
۴. این قسمت به تقویت مهارت تصویرخوانی و درک مفاهیم موجود در تصویر کمک می‌کند.
پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۵. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۶. پاسخ: نگاه، همراه، سپاه، ماه، ابوعلی.
- ۸ و ۹. پاسخ سؤال به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۱۰. پاسخ: دلیری انسان به اندازه‌ی همت اوست.

درباره‌ی شاعر شعر علم و هنر

عباس شهری در سال ۱۲۸۹ هجری شمسی در تهران به دنیا آمد. وی شاعری خوش‌ذوق و لطیف طبع بود و در شعر، به سادگی و روانی آن توجه خاصی داشت. بیشتر مثنوی می‌سرود و اغلب اشعار وی دارای جنبه‌های اخلاقی و تربیتی است.

۴ ۳ ۳	۱. ایجاد نگرش و علاقه نسبت به دانش و دانشمندان. ۲. پرورش قوه‌ی تخیل دانش‌آموز. ۳. پرورش روحیه‌ی ابتکار و خلاقیت. ۴. شناخت ژولورن و آثار او. ۵. پرورش قوه‌ی کنجکاوی و کاوش و تحقیق. ۶. آشنایی با نکات زبانی (واژه‌سازی باوند «ی» - تمیز معنای صفت عالی در جمله - معنای فعل ماضی ساده و ماضی استمرار) ۷. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس
-------------	--

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید واژه‌ها
عبّاس شهری	علم و هنر	معرفی دانشمندان در قالب نمایش		تفاوت معنای ماضی ساده و ماضی استمراری	دقت - علامت سؤال - گویی - منتظر - موجودات عجیب و غریب - فضایی - لیز - ایستاده - قهرمان - فلان - قوی - مثل - خلاصه - مغز - بعضی‌ها - همین‌طور - آویزان - مرتبه - ژولورن - نویسنده‌ی معروف - اختراعات و اکتشافات - پیشگویی - حتی - بالن - بعدها - فقط - خیال‌پردازی - اثر - مطالعه و تحقیق - مدت‌ها - متوجه

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
<ul style="list-style-type: none"> - طبقه‌بندی. - املانویسی. - جمله‌نویسی. - ساخت اسم‌های غیرساده. - طراحی سؤال از درس. - آشنایی با صفت‌های شمارشی. (جفت - دوجین ...). - کاربرد علائم سجاوندی. 	<ul style="list-style-type: none"> واژه‌آموزی: - خواندنی، خوردنی: واژه‌سازی باوند «ی». - تمیز تفاوت معنای صفت‌های عالی در جمله. نکته‌ها: - آشنایی با تفاوت معنای فعل‌های ماضی ساده و ماضی استمراری. گفت‌وشنود: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی خصوصیات دانشمندان فعالیت‌های ویژه: توضیح متن داستان‌های تخیلی، معرفی دانشمندان در قالب نمایش

الف) بخوانیم

در این درس، به معرفی یکی از مشاهیر علم و دانش کشور فرانسه پرداخته شده و به ویژگی‌های خاص دانشمندان اشاره شده است. بهترین ویژگی آنان این است که برای سؤالات مطرح شده در ذهنشان، به دنبال پاسخ مناسب هستند.

ژول ورن، نویسنده‌ی معروف فرانسوی در حدود ۲۰۰ سال پیش می‌زیست. او به سبب تأکید پدرش، که شغل وکالت داشت، مجبور به تحصیل در رشته‌ی حقوق شد و حدود ۲ سال پس از فراغت از تحصیل در دانشگاه، به این کار پرداخت. ولی این شغل روح پرشور او را ارضا نکرد. از وکالت دست کشید و شروع به نوشتن کرد و تازه فهمید که روح او را فقط نویسندگی ارضا می‌کند. هم‌چنان که در درس نیز آمده است، نوشته‌های ژول ورن، که همه از تخیل قوی او نشأت گرفته‌اند، اساس اختراعات بی‌شمار آینده را پی ریخته‌اند.

این درس، روحیه‌ی جست‌وجو و کنجکاوی را پرورش می‌دهد و به اهمیت تخیل در خلاقیت و ابتکار اشاره دارد. بچه‌ها با قوه‌ی تخیل زیادی وارد مدرسه می‌شوند. اما آموزش‌های بسته‌ی ما در محیط مدرسه، این نیرو را از آن‌ها می‌گیرد و آن را به کمترین مقدار خود می‌رساند. همین امر مانع از ابتکار و نوآوری می‌گردد.

بچه‌ها در مدرسه سؤالات و تخیلات زیادی در ذهن خود می‌پروراندند. شما همکار گرامی می‌توانید موجب پرورش خلاقیت آن‌ها شوید و با تشویق آن‌ها به مطالعه و تحقیق، آنان را برانگیزانید که به سؤالات موجود در ذهن خود پاسخ گویند. از همین درس می‌توان بهره گرفت و مقوله‌ی نوشته‌های خلاق را در کلاس تقویت کرد.

راهکارهای پرورش خلاقیت

۱. با کودکان گفت‌وگو و مکالمه کنیم.
۲. به عقاید و نظریات و دست‌سازه‌های دانش‌آموزان اهمیت بدهیم.
۳. در کلاس جو‌ی صمیمانه و مطمئن به وجود آوریم.
۴. به سؤالات به‌طور مستقیم پاسخ ندهیم.
۵. در ارزشیابی‌ها، از فراگیر چیزی را بخواهیم که فهمیده است.
۶. برای فراگیرندگان سؤالات خارج از کلاس طرح نکنیم.
۷. به آن‌ها مسئولیت بدهیم.

۸. در تدریس از روش‌های فعال و متنوع استفاده کنیم.
۹. سؤالات باز طرح کنیم.
۱۰. با رفتار و پندارهای جدید، مقابله نکنیم.
۱۱. برای مطلبی که خوانده‌اند، نقاشی یا خلاصه بخواهیم.
۱۲. به دانش‌آموز اعتماد به نفس بدهیم.
۱۳. به دانش‌آموز یاد بدهیم هنگام مواجه شدن با مسائل، صبور باشد.
۱۴. بر نمره‌های امتحانی و دروس نظری تأکید نداشته باشیم.
۱۵. خیال‌بافی کودک را سرکوب نکنیم.
۱۶. راه‌حل مسائل را دیکته نکنیم.
۱۷. به کارهای خلاق نمره‌ی بیشتری اختصاص دهیم.
۱۸. سؤالات بحث‌انگیز طرح کنیم.
۱۹. انتقادهای سازنده را تشویق کنیم.
۲۰. تکالیف ناتمام تعیین نکنیم.
۲۱. مهارت حل مسئله را آموزش دهیم.
۲۲. اختراعات و اکتشافات را به نمایش بگذاریم.
۲۳. راه صحیح مطالعه کردن را آموزش دهیم.
۲۴. از آنان بخواهیم با وسایل دورریختنی، کاردستی درست کنند.
۲۵. راه نویسندگی را آموزش دهیم.
۲۶. خلّاقیت را با عشق تقویت کنیم.
۲۷. کودکان را به فکر کردن عادت دهیم.
۲۸. بازی‌های فکری، معما و جدول کلمات متقاطع در اختیارشان قرار دهیم.
۲۹. از آن‌ها بخواهیم موضوع یک فیلم یا داستان را، که فقط پایان آن گفته یا نمایش داده شده است، حدس بزنند.

درک و دریافت

پاسخ‌های پیشنهادی:

۱. به‌دنبال سؤال خود می‌روند و آن‌قدر می‌گردند تا پاسخ آن را پیدا کنند.
۲. آن‌ها پشتکار فراوانی دارند و بسیار کنجکاوند و به‌دنبال پاسخ سؤال‌هایی که در ذهنشان

به وجود می‌آید، می‌روند و از شکست ناامید نمی‌شوند؛ اما بقیه‌ی انسان‌ها ممکن است این کنجکاو‌ی و پشتکار را نداشته باشند و از شکست دل‌سرد شوند و به دنبال پاسخ سؤال‌های خود نروند.

۳. موجب پیش‌بینی امور می‌شود و حس کنجکاو‌ی را برمی‌انگیزد.

واژه‌آموزی

الف) در این قسمت، هدف معرفّی صفت لیاقت است، که شایستگی و قابلیت موصوف را می‌رساند و با افزودن «ی» به آخر مصدر ساخته می‌شود.

خوردن + ی ← خوردنی

خواندنی، دیدنی، نوشتنی، آشامیدنی، دوست‌داشتنی...

مانند کتاب خواندنی، فیلم دیدنی، داستان شنیدنی، یادداشت‌های نوشتنی، آب آشامیدنی، بچه‌ی دوست‌داشتنی.

ب) جزو، به معنی بخشی از یک چیز از یک مجموعه است.

گاهی اوقات موصوف‌های هم‌جنس به وسیله‌ی کلمه‌ی (جزو) در یک ردیف قرار می‌گیرند؛ اما گاهی موصوفی با استفاده از پسوند «ترین» بر موصوف‌های دیگر برتری می‌یابد.

صفت برترین (عالی)، صفتی است که به وسیله‌ی آن، موصوفی را با همه‌ی موصوف‌های هم‌جنس، در صفتی که با هم مشترک‌اند، می‌سنجیم و آن را بر همگان برتری می‌دهیم. نشانه‌ی این صفت «ترین» است و به آخر صفت مطلق اضافه می‌شود.

نکته‌ها

در این قسمت به تشخیص ماضی استمراری از ماضی ساده اشاره می‌شود که توضیح آن در درس‌های قبل آمده است.

گفت و شنود

پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.

فعالیت‌های ویژه

این قسمت موجب آشنایی با شرح حال دانشمندان و تقویت مهارت ایفای نقش در جمع و نیز به تقویت مهارت سخن‌گفتن در جمع نیز می‌گردد.

با هم بخوانیم

این شعر به ارزش دانش و دانشمندان اشاره دارد و نکاتی که در مورد شعر آمده است نیز، باید رعایت گردد.

ب) بنویسیم

۱. این تمرین موجب تقویت مهارت املا نویسی و دقت دانش آموزان می‌گردد.
پاسخ: عجیب، معروف، اختراعات، مطالعه.

۲.

ضعیف \neq قوی کم‌هوش \neq باهوش ناشناخته \neq شناخته
ترسو \neq شجاع خوبی \neq بدی

۳.

هس = هست می‌رم = می‌روم می‌گم = می‌گویم
یه = یک می‌خوام = می‌خواهم مٹ = مثل

۴. لقمان را گفتند: ادب از که آموختی؟ گفت: از بی‌ادبان، که هرچه از ایشان در نظرم ناپسند آمد، از آن پرهیز کردم. یکی را گفتند: عالم بی‌عمل به چه ماند؟ گفت: به زنبور بی‌عسل.
۵.

اکتشاف: کشف امور طبیعی و صنعتی، موفقیت‌هایی که دانشمندان و کاشفان و مخترعان در روشن ساختن رازهای گوناگون جهان هستی به دست می‌آورند.
اختراع: شکافتن، آفریدن، چیزی نوانگیختن، ایجاد کردن.
اکتشاف منبع طبیعی دارد؛ مثل کشف نفت و گاز. ولی اختراع منبع طبیعی ندارد و دست‌ساز انسان‌هاست؛ مثل تلفن و یخچال.

اکتشافات	اختراعات
میکروب حصبه	چرخ خیاطی
قاره‌ی آفریقا	یخچال
میکروب وبا	دوچرخه
قطب شمال	تلفن
الکل	رایانه
	تلویزیون
	برق

۶. این تمرین نوعی تنوع بخشی به نوشتن است. اثر، تحقیق، خیال پردازی، فضایی، خلاصه، مثل.
۷. واحد شمارش اسمی که بین صفت شمارشی و موصوف آن می آید، مثال

دو دستگاہ رادیو → موصوف.
 صفت شمارشی واحد شمارش

جفت ← واحد شمارش جوراب و کفش و جز آن‌ها مانند ده جفت جوراب.
 دوجین ← واحد شمارش یک دسته دوازده تایی؛ مانند یک دوجین قرقره، چهار دوجین جوراب.

- ردیف ← واحد شمارش ترتیب و چینش.
 رأس ← واحد شمارش گاو و گوسفند و بز و امثال آن‌ها.
 دست ← واحد شمارش دسته‌های ۶ تایی از اشیا مثل ظرف یا قاشق یا لباس و...
 ۸. این تمرین به تقویت توانایی نوشتن اسم یا صفت غیر ساده اشاره دارد.
 تند و تیز، رنج و گنج، خوش حال، روان نویس، غمگین، زیرورو.
 ۹. در این قسمت، هدف تقویت مهارت طبقه بندی است که به تشخیص و تمیز شاعر از مخترع

و کاشف منجر می شود.

مخترع	کاشف	شاعر
ادیسون	محمد زکریای رازی	حافظ
گراهام بل	پاستور	نظامی
	گالیله	مولوی
	کریستف کلمب	پروین اعتصامی
	انیستین	

۱۰. پاسخ به عهده‌ی دانش آموز است.

علم و عمل

که بادا یارت از هر بد خداوند
که در وقت ضرورت کاربندی
شوی تا بر مراد خویش فیروز
به سنّ کودکی کسب هنر کن
کنی در وقت پیری کامرانی
به دانش کوش کز وی نیست چاره
که علم بی عمل زهری است بی نوش
که نادان مرده و داناست زنده
قبول رنج فرما، دانش آموز!
جامی

نصیحت بشنو ای فرزانه فرزند
زهر پندت بود این بهره مندی
اگر خواهی سعادت دانش آموز
هوای عیش و نوش از سر به در کن
گر آموزی هنر اندر جوانی
نیابد هیچ کس عمر دوباره
چو کسب علم کردی، در عمل کوش
بود معلوم هر آزاد و بنده
اگر باشد شب تاریک اگر روز

درس: سیزدهم	عنوان درس: عیدانه‌ی خدا
د ر س	۱. آشنایی با یکی از اعیاد بزرگ مسلمانان جهان (عید فطر). ۲. آشنایی با زکات فطره و دریافت کنندگان آن. ۳. پرورش روحیه‌ی مذهبی. ۴. آشنایی با شرکت جستن در اعمال عبادی و مذهبی. ۵. تقویت روحیه‌ی شکرگزاری و نیایش. ۶. آشنایی با نکات زبانی (ترکیب‌سازی با «انه» - مترادف‌ها - قید زمان - مضارع مستمر). ۷. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس.

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید واژه‌ها
-	-	نمایش از روی تصویرها به صورت گفت و گو			اولین لقمه - سحری - منتظر - هلال - رؤیت - هنوز - صدای اذان - وضو - سعی - صدای تکبیر - مدام - توجه - حاضر - خوشایندی - پرخاستم - زکات - فطره - توضیح - سرافراز - مستحق - البتّه - اصلی - مرحمت - عیدانه‌ای - روزه - خاطری آسوده - عبادات

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
- املانویسی. - طبقه‌بندی. - تکمیل جای خالی. - کاربرد قید زمان. - کاربرد جمله پرسش و خبری. - تجزیه اسم‌های مرکب. - مترادف‌ها. - نگارش خلاق. - جمله‌نویسی.	واژه‌آموزی: ترکیب‌سازی با انه، مترادف‌ها. نکته‌ها: - معرفی قید زمان. - آشنایی با فعل مضارع مستمر. گفت‌و شنود: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی خاطرات عید فطر و روزه‌داری و... فعالیت ویژه: تقویت مهارت مطالعه و کتاب‌خوانی. - اجرای نمایش به صورت گفت‌وگو.

الف) بخوانیم

در این درس، به معرفی یکی از اعیاد بزرگ مذهبی مسلمانان پرداخته‌ایم. توجه به زکات فطریه و موارد مصرف آن برای دانش‌آموزان مفید خواهد بود.

آن سحر، همه خوش حال بودیم...

با استفاده از این قسمت درس، می‌توان در کلاس به انجام دادن فرایض دینی به وقت خود اشاره کرد؛ به نحوی که لذت بردن از عبادت را از صمیم قلب بپذیرند؛ نه این که انجام دادن اعمال عبادی از روی اجبار ترویج گردد.

پدر راست می‌گفت؛ حال خوشی داشتم...

این قسمت در تکمیل بند قبلی قابل استناد است که عبادت از روی میل، حالت خوشی به انسان دست می‌دهد که با هیچ کلمه‌ای قابل وصف نیست.

درک و دریافت

۱. چون عید فطر شده بود.

۲. به منظور پرداخت زکات عید فطر است.

۳. لذت درونی و قلبی، که ناشی از احساس قرب و نزدیکی انسان با خداست، به عیدانه‌ی خدا تعبیر شده است.

واژه آموزشی

الف) هدف این تمرین، آشنایی دانش‌آموزان با پسوند «انه» و کاربرد و معنای آن در زبان فارسی است.

پسوند «انه» برای شباهت و نسبت و لیاقت به کار می‌رود و صفت و قید می‌سازد. مثال‌های دیگر عبارت‌اند از:

دلیر + انه ← دلیرانه

استادانه، جسورانه، خردمندانه، مردانه، زنانه، کودکانه، بچگانه، دوستانه، صبحانه و...

ب) مترادف‌ها

به کلماتی که هم‌معنی هستند، در زبان فارسی مترادف گفته می‌شود. باید به این نکته توجه داشت که تمام مترادف‌ها در جمله ارزش یکسانی ندارند؛ مثلاً اگرچه فراوان، بی‌شمار، زیاد و بسیار

مترادفاند، اما هر یک در جمله‌ای خاص کاربرد پیدا می‌کند. پایان، آخر، انتها و ته هم گرچه مترادف‌اند، «ته» معادلی عامیانه است و «انتها» برای نوشته‌های ادبی به کار می‌رود.

نکته‌ها

مقصود از این تمرین، آشنایی دانش‌آموزان با قید زمان و افعال مضارع مستمر است. قید واژه‌ای است که چیزی به مفهوم یکی از اجزای جمله یا کل جمله اضافه می‌کند و توضیحی درباره‌ی آن می‌دهد. به عبارت دیگر آن را به مفهوم جدیدی وابسته و مقید می‌کند.

انواع قید از نظر معنی

الف) قید زمان، مانند: پیوسته، گاهی، به ندرت، ناگاه

گاهی نیز بعضی از اسم‌های زمان، در جمله، قید می‌شوند؛ مثل: روز - شب - صبح - عصر - ظهر - امروز - امشب - دیروز - فردا - امسال - پارسال - سال آینده - و نیز چند دقیقه - روزهای بعد - سال قحطی و ...

در جمله‌های زیر:

چند دقیقه همان‌جا که پیاده شده بود، ایستاد.

اهل محل... روزهای بعد گفته‌های مرا بازگو کردند.

ابوی در قید حیات‌اند؟ سال قحطی عمرشان را دادند به شما!

برخی از قیده‌های زمان برای آن‌که زمان مشخص‌تری را نشان دهند، خود قید می‌گیرند مانند:

- برخی از قیده‌های زمان، استمرار و دوام در زمان را می‌رسانند، مانند:

دیروز صبح او را دیدم. در این جمله «دیروز» قید زمان برای فعل و «صبح» برای دیروز است.

هم‌چنین در جمله‌های زیر، هر یک از قیده‌های زمان، خود قید گرفته‌اند:

شب ساعت ده می‌خوابم.

فردا ظهر حرکت می‌کنم.

امسال فروردین ماه بسیار کار کردم.

ب) هدف از این تمرین آشنایی دانش‌آموزان با فعل مضارع مستمر است.

مضارع فعلی است که معمولاً بر زمان حال یا آینده دلالت می‌کند.

مضارع مستمر

مضارع مستمر از مضارع اخباری فعل اصلی به اضافه ی فعل های دارم، داری، داریم، دارید و دارند، ساخته می شود.

دارم + می خورم ← دارم می خورم داریم + می خوریم ← داریم می خوریم
داری + می خوری ← داری می خوری دارید + می خورید ← دارید می خورید
دارد + می خورد ← دارد می خورد دارند + می خورند ← دارند می خورند

چنان که ملاحظه می شود، در مضارع مستمر، مانند ماضی استمراری مستمر، هم فعل معین و هم فعل اصلی هر دو صرف می شوند.

مضارع مستمر وقتی به کار می رود که نویسنده یا گوینده بخواهد فعلی را که در شرف وقوع یا در حال وقوع است، بیان کند :

دارم می روم (درحالی که هنوز گوینده راه نیفتاده است).
دارم نامه می نویسم (درحال نوشتن نامه).
گاهی میان فعل معین و فعل اصلی فاصله می افتد :
یک مرتبه به خود آمدم که دیدم دارم..... برایش دلیل و برهان می آورم.
مضارع ملموس ادامه ی عمل را در زمان حال می رساند :
سال هاست که دارم روی این کتاب کار می کنم.

گفت و شنود

هدف از چنین تمرین هایی پرورش مهارت سخن گفتن در جمع است. پاسخ سؤال های این تمرین شخصی است و دانش آموزان باید به تناسب تجربیات خود، به این سؤال ها پاسخ بدهند.

ب) بنویسیم

۱. این گونه تمرین ها به تقویت مهارت خواندن و درنهایت، نوشتن دانش آموزان کمک قابل توجهی می کنند و همکاران محترم می توانند در متن های از پیش تهیه شده و توزیع شده میان دانش آموزان ضعیف تر، به تکرار چنین تمرین هایی بپردازند.
پاسخ ها عبارت اند از :

مگذار - بگذار - نمی گذارم - ضربه - لحظه

غیرساده	ساده‌ها	مخالف‌ها	مترادف‌ها
گوش نواز	وضو	آخرین، آغازین	مستحق، نیازمند
خوش حال	پدر		
غلت زدن			
چراغ خواب			
لبخند			

۳. تکمیل جمله‌های ناتمام، که به تقویت نگارش دانش‌آموزان می‌پردازد، از دسته‌ی تمرین‌های فردی است و هر دانش‌آموز به‌طور فردی به پاسخ این تمرین می‌پردازد. همکاران محترم می‌توانند با دادن فرصت به دانش‌آموزان متن‌های نوشته‌شده را در کلاس مورد بحث گروهی قرار دهند.

۴. پاسخ پیشنهادی: دارم بیدار می‌شوم - دارد پرنده‌ای پرواز می‌کند - دارد مادرم گل می‌چیند.
 ۵. این تمرین به کاربرد قید در جمله برمی‌گردد. ممکن است قیده‌های آهسته‌آهسته - دانه‌دانه - جابه‌جا به کار روند که صحیح‌اند. پاسخ‌های پیشنهادی عبارت‌اند از: شب - دانه‌دانه - آهسته‌آهسته - به‌آرامی

۶. این تمرین باز هم برای تقویت تشخیص مترادف‌هاست که قبلاً توضیح داده شده است. پاسخ‌ها عبارت‌اند از:

خورشید : مهر علم : دانش آفریدگار : خدا
 آسمان : سپهر برخاست : بلند شد

۷. پاسخ‌ها در این تمرین به‌عده‌ی دانش‌آموزان است و هر دانش‌آموز باید به‌طور فردی به این سؤال جواب بدهد.

۸. این تمرین برای تشخیص اجزای کلمات غیرساده است. پاسخ‌ها عبارت‌اند از:

عصر + انه ستم + گر
 دل + انگیز پسر + انه
 درد + ناک گوش + نواز

۹. در این تمرین به‌گونه‌های متفاوت بیان در جمله توجه شده است و پاسخ‌ها به‌ترتیب عبارت‌اند

از:

ب) به شدت - طوری - سریعاً
 پ) خیلی - چنان - خیلی فوری

نماز

شب تاریک رفت و آمد روز وه، چه روزی چو بخت من پیروز
پادشاه ستارگان امروز از افق سر برون نکرده هنوز

باز شد دیدگان من از خواب
به به از آفتاب عالمتاب!

یک طرف ناله‌ی خروس سحر بانگ «اللّه اکبر» از یک سر
از صدای نوازش مادر وز سخن‌های دلپذیر پدر

باز شد دیدگان من از خواب
به به از آفتاب عالمتاب!

از افق صبحدم سپیده دمید آسمان همچو نقره گشت سپید
با شکوه و جلال و جاه رسید پادشاه ستارگان، خورشید

باز شد دیدگان من از خواب
به به از آفتاب عالمتاب!

یحیی دولت‌آبادی

۹ ۹ ۳ ۳	۱. پرورش روحیه‌ی دفاع از دین خدا و مبارزه با ستمگران. ۲. شناخت امام حسین (ع) و یاران وفادار او. ۳. تقویت توانایی شناخت عاشورا و اهمیت تاریخی و مذهبی این روز. ۴. آشنایی با عبدالله فرزند امام حسن مجتبی (ع). ۵. تقویت روحیه‌ی شجاعت و از جان گذشتگی در راه حق. ۶. تقویت روحیه‌ی عشق و محبت اهل بیت. ۷. تقویت روحیه‌ی آزاده زیستن. ۸. آشنایی با نکات زبانی (ساختن فعل نهی - تخفیف - انواع جمله - جمله پایه و پیرو). ۹. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس.
------------------	--

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید واژه‌ها
افشین علا	اشک و آب	اجرای نمایشی از واقعه‌ی کربلا		- معرفی انواع مجتبی - جمه مگذار - بیاید مثل - خواستن اصابت - لحظه	عصر - عاشورا - داغ و سوزان - خیمه - عبدالله - عمو - تاب - زخم - متوجه - حضرت - تماس - عمه - اجازه - بگذار - چهره - قطع - ضربه - پایه و پیرو سجاد - رسوا - صبر - شجاع

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
- کاربرد پسوند «انه». - حل جدول. - تمرین تشخیص هم‌خانواده‌ها. - تکمیل جمله‌های ناتمام. - تمرین شناخت فعل مناسب. - تمرین ساخت فعل نهی. - نگارش خلاق. - مرتب کردن کلمه‌های یک جمله.	واژه‌آموزی: ساختن فعل نهی به دو صورت نگذار - مگذار. - تخفیف (ع) (ص) (س). نکته‌ها: معرفی جمله‌های خبری - پرسشی - تعجبی. معرفی جمله‌های خبری پایه و پیرو. گفت و شنود: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی شهیدان و مراسم عاشورا فعالیت‌های ویژه: - ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی. - تقویت توانایی بیان احساس. - اجرای نمایش وقایع عاشورا

الف) بخوانیم

متن درس

در این درس، به معرفی یکی از شخصیت‌های مهم مذهبی پرداخته‌ایم. در این جا صفاتی چون فداکاری، شجاعت و آزادی به گونه‌ای بی‌نظیر در شخصیت امام حسین (ع) و یارانش متجلی است و می‌توانیم از آن بهره بگیریم تا کودکان را به این خصایص شایسته متصف کنیم.

عنوان درس با الهام از این جمله‌ی «امّا چهره‌ی او مثل آفتاب می‌درخشید و...» که در درس آمده، برگرفته شده است و انتخاب این تشبیه به این دلیل است که قیام عاشورا، همچون آفتابی عظیم، به پیکره‌ی اسلام روحی تازه بخشید و این امر فقط در گرو شجاعت بی‌نظیر و توان ایثار جان و مال شخصیتی چون امام حسین علیه‌السلام بود. هم‌چنین در این درس، برای زنده کردن روی دادهای کربلا کوشیده‌ایم.

روز دهم محرم، (عاشورا) سال ۶۱ هجری، امام حسین (ع) در سرزمین کربلا به دستور یزید و با نیروهای ابن‌زبیر به شهادت رسید. امام حسین (ع)، که حاضر نبود تسلیم حکومت یزید شود، از شهر خود مدینه به مکه هجرت کرد و پس از چند ماه اقامت، به دعوت مردم کوفه عازم سرزمین عراق شد. ولی پیش از رسیدن به کوفه، در محاصره‌ی سربازان دشمن قرار گرفت. روز عاشورا میان امام و سپاه کوفه جنگ درگرفت و حسین بن علی و فرزندان و یارانش مظلومانه شهید شدند. عده‌ای از اهل بیت آن حضرت نیز به اسارت درآمدند. از آن روز، عاشورا، مظهر مظلومیت و مکتب درس‌های مقاومت و شجاعت و فداکاری در راه حق و آزادی گردید. مسلمانان و به‌ویژه شیعیان، این روز بزرگ را به سوگواری امام حسین (ع) می‌پردازند و با ریختن اشک در عزای آن امام شهید، خاطره‌ی آن حماسه را زنده نگه می‌دارند. در عاشورا، عظیم‌ترین همایش مذهبی و ریشه‌دارترین سنت‌های دینی و مردمی در سراسر جهان برپا می‌شود. امامان شیعه، پیوسته این روز را زنده نگه داشتند و پیروان خود را به آن توصیه می‌کردند.

عاشورا در طول تاریخ یکی از عوامل مهم زنده نگه داشتن اسلام بوده است و شیعیان همیشه با الهام از آن، با حکومت‌های ظالم به مبارزه برخاسته‌اند. شیعیان به سنت‌های ایام محرم، به‌ویژه در روز عاشورا، بسیار پای‌بندند. تشکیل مراسم عزاداری در حسینیه‌ها، مساجد و به راه انداختن دسته‌های سینه‌زنی و زنجیرزنی و اطعام عزاداران، از مهم‌ترین برنامه‌های عاشورا است که در سطحی گسترده در تمام شهرها انجام می‌شود. در این درس، با اشاره به خاطره‌ی آخرین نوجوان شهید کربلا نقش کودکان و نوجوانان در دفاع از دین خدا و مبارزه با ستمگران مطرح شده است.

درک و دریافت

۱. وقتی صدای امام حسین (ع) در صحرای غبارآلود و خشک کربلا پیچید و یاری طلبید، عبدالله نتوانست تاب بیاورد و در پاسخ به درخواست کمک عمویش بیرون دوید.
۲. پس از واقعه‌ی عاشورا، امام سجاد (ع)، حضرت زینب (س) و همه‌ی اسیران، با صبر و پایداری و سخنانی‌های آتشین، دشمنان خدا را رسوا کردند.
۳. چون درباره‌ی آخرین یاریگر امام علیه‌السلام صحبت شده است.

واژه‌آموزی

الف: آموزش ساخت فعل نهی است.

ب: تخفیف یا کوتاه‌نویسی

نکته‌ها

الف) مراد از این تمرین، تقویت تشخیص جمله‌های خبری، پرسشی و تعجبی است. جمله‌ی پرسشی گاهی درست مانند جمله‌ی خبری است؛ با این تفاوت که در جمله‌ی پرسشی، آهنگ گفتار تغییر می‌کند و تنها از روی همین تفاوت می‌توان خبر را از پرسش بازشناخت. در نوشتن، فرق این دو نوع جمله را با نشانه‌ی پرسش که در آخر جمله‌ی پرسشی می‌گذاریم، معین می‌کنیم:

حسن آمد. (جمله‌ی خبری) حسن آمد؟ (جمله‌ی پرسشی)

گاهی در اول جمله، کلمه‌ی «آیا» می‌آید. در این حال نیز ممکن است ساختمان جمله‌ی پرسشی مثل ساختمان جمله‌ی خبری باشد. این جا هم نشانه‌ی پرسش در آخر جمله می‌آید. گاهی هم یکی از کلمات پرسشی (که - چه - کدام - کی - چه وقت - چه قدر - چند - کجا - چگونه - چرا) در جمله به کار می‌رود و نشان از پرسشی بودن جمله دارد که حتماً با علامت پرسشی در آخر همراه خواهد بود. ب) در این تمرین جمله‌های پایه و پیرو معرفی می‌گردند.

گفتیم که اگر جمله دارای یک فعل باشد، جمله‌ی ساده خوانده می‌شود و اگر معنای آن تمام و کمال باشد، به آن «جمله‌ی مستقل» می‌گوییم. اما جمله‌هایی هستند که معنی آن‌ها با یک فعل تمام نمی‌شود و شنونده در انتظار دنباله‌ی مطلب است تا به فهم کامل مطلب دسترسی یابد. مثلاً:

— وقتی که تو آمدی، من به دبیرستان رفته بودم.

— هر جا گل است، خار است.

– اگر به گفتن کار برمی آمد، دنیا بهشت بود.

در هر یک از جمله‌های صفحه‌ی قبل، دو فعل وجود دارد. اما هیچ‌یک از آن‌ها به تنهایی معنی جمله را تمام نمی‌کند؛ بلکه از هر دو آن‌ها می‌توان معنی کامل دریافت. این گونه عبارت‌ها را، که معنی آن‌ها تمام نیست و برای تکمیل معنی به عبارت دیگری نیاز دارند، «فراکرد» می‌خوانیم. جمله‌هایی را که شامل دو یا چند فراکرد هستند، جمله‌ی مرکب می‌خوانیم. در هر جمله‌ی مرکب، یک فراکرد اصلی هست که غرض‌گوینده بیان معنی آن است. این فراکرد اصلی را «فراکرد پایه» می‌خوانیم. یک یا چند فراکرد دیگر را که برای تکمیل معنی «فراکرد پایه می‌آید» «فراکرد پیرو» می‌نامیم.

گفت و شنود

۱. پاسخ به این پرسش مبتنی بر دیده‌ها و آموخته‌های دانش‌آموزان و با توجه به تجربه‌ی شخصی آن‌ها امکان‌پذیر است.
۲. چون گونه‌ی سؤال طوری است که نظر شخصی دانش‌آموزان را خواسته است، پس هر جوابی که آن‌ها بدهند، قابل قبول است و می‌توان این پاسخ را هم پیشنهاد کرد که:
آنان به چنان شناختی می‌رسند که برای رسیدن به اهداف مطلوب خود، حتی از جان خود نیز چشم می‌پوشند و آن را فدا می‌کنند.

ب) بنویسیم

۱.

عیدانه – شاگردانه

دخترانه – پسرانه

صبحانه – مادرانه

کودکانه – مردانه

۲.

س	ا	ن
د	ه	م
ی	ا	ر
ج	ن	گ
د	و	ر

۳.

قطر

شهرت

۴. چنین تمرین‌هایی به پرورش نگارش خلاق اشاره دارد و تکمیل این نوشته‌های ناتمام فردی است و فردی پاسخ داده خواهد شد. هم‌چنین به قدرت تشخیص فعل‌ها و اسم‌ها اشاره شده که هدف، آموزش دستور زبان ضمن تقویت مهارت نگارش است.

۵.

– نیفتاده بود.

– نرسیده بودند.

۶. هدف از این تمرین، تقویت مهارت تبدیل فعل مثبت به منفی است و پاسخ‌ها عبارت‌اند از:

– نشنید – نخورد – ضربه نخواهم زد – نرود

– نیاورد – نرسان – نینداز – نینداخت

۷.

– حسین فهمیده نوجوانی کوچک بود که حماسه‌ای بزرگ آفرید.

– امام حسین (ع) برای دفاع از اسلام به شهادت رسید.

۸. عمو، خاله،...